

פרשת אחרי מות קדושים התש"פ

"מיתת צדיקים מכפרת"

א. "וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, אַחֲרֵי מוֹת, שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן, בְּקִרְבָּתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה וַיָּמָתוּ", (ויקרא, טז - א').

ב. במדרש (ויקרא רבה, פרשה כ', ח'), מצינו דרשת חז"ל גבי חטאם של בני אהרון - נדב ואביהוא, וכדלהלן:

"בַּר קִפְרָא בְּשֵׁם רַבִּי יְרֵמְיָהּ בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר, בְּשִׁבְלֵי אַרְבַּעָה דְּבָרִים מֵתוּ בְּנֵי שֵׁל אֶהֱרֹן,

על הקריבה,

ועל הקרבה,

על אש זרה,

ועל שלא נטלו עצה זה מזה.

על הקריבה - שנכנסו לפני ולפנים,

ועל ההקרבה - שהקריבו קרבן שלא נצטוו,

על אש זרה - אש מבית פירים הכניסו,

ועל שלא נטלו עצה זה מזה - שנאמר (ויקרא, י"א - א'), 'אִישׁ מִחֻתּוֹ, אִישׁ מֵעֲצָמוֹ עָשׂוּ, שְׁלֹא נִטְלוּ עֲצָה זֶה מִזֶּה".

ג. והנה, בני אהרון, נדב ואביהוא, היו גדולי עולם וקדושי עליון, וכפי שנאריך ונבאר, וכדלהלן:

א. על הפסוק (ויקרא, י"ג - ג'), "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן, הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה, לֵאמֹר, בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ, וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכַּבֵּד, וַיִּדָּם אֶהֱרֹן",

כתב רש"י, וז"ל:

"היכן דָּבַר (שמות, כט' - מג'), ונועדתי שמה לבני ישראל, ונקדש בכבודי,

אל תקרי 'בכבודי', אלא, 'בְּמִכְבְּדִי'.

אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום,
והייתי סבור - או בי או בד,

עכשיו, רואה אני, שהם גדולים ממני וממדך".

ב. כתב ה"כלי יקר" (ויקרא, טז' - א'), וז"ל:

"גם יתכן לפרש, 'בְּקִרְבָּתְּם לִפְנֵי ה' ', לפי שהיו קרובים אל ה' ביותר, על כן דקדק
הקב"ה עמהם לדונם, אפילו על שגיאה קטנה,

כמו שנאמר (תהילים, נ' - ג'), 'וסביביו נשערה מאד',

כי כל הקרב הקרב - ביותר אל המלך, אז ביותר הוא צריך להיות נזהר בכבוד
המלך,

וכן אמר משה (ויקרא, י" - ג'), 'הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדשי'".

ג. כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א (ויקרא, טז' - א'), וז"ל:

"עוד נראה לומר, שנתכוון באומרו 'בְּקִרְבָּתְּם', על זה הדרך -

בהיותם יותר קרובים לה' מכל -

הא למדת, שאין קרובים מהם,

שאם היה משה קרוב מהם, היה הדבר נעשה בו".

ד. עוד כתב רבינו זיע"א, וז"ל:

"וכפי זה אפשר, לתת טעם למאמרם ז"ל ('תורת כהנים', פרשת "שמיני")
שאמרו, שאמר משה על נדב ואביהוא - שהם גדולים ממשה ואהרן,

כי ממה שראה משה, שהוצרך טעם עון העגל¹ למיתת בני אהרן -

¹ שכן, על הפסוק (דברים, ט' - כב'), "וּבְאֶהְרֵן הַתְּאֵנָף יְהוָה מְאֹד, לְהַשְׁמִידוֹ, וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהְרֵן - בְּעַת
ההוא",

אם כן, לא מצא הקב"ה נדנוד עון להסתבך בו ענף הדין,
ולא נכשלו, אלא לצד מה שקדם בעון אביהם,
לזה אמר, שהם גדולים ממשה ואהרן, כי לא נמצא להם אפילו כחוט השערה
מהחטא, מה שאין כן משה ואהרן".
ה. ידועים ומפורסמים דברי בעל "אוהב² ישראל" זיע"א, וז"ל:
"אחרי מות שני בני אהרן וגו',
והוא לכאורה אינו מובן, שלא נזכר כאן שום דבר מה שדיבר עם משה.
ונראה, דזה היה דבר ה' למשה, שלא יטעו בני ישראל, לומר, דמיתת שני בני אהרן
היה כפשוטו -
רק מיתתם היה במדריגה עליונה, וגבוהה מאוד ...
דידוע, 'אחרי'³ הוא מופלג. רצונו לומר, שאמר לו ה' יתברך - מה מאוד מופלג,
ורחוק, וגבוה, הוא מיתתם של שני בני אהרן, בקרבתם לפני ה'.
היינו, שקרבו את עצמם אל נועם ידידות שעשועים עליונים.

דרשו רבותינו ז"ל (ויקרא רבה, פרשה י', ה):

ש"אין השמדה, אלא, כילוי בנים" -

ומכיוון, שתפילתו של משה רע"ה עשתה מחצה, מתו רק ב' מבניו.

² להגה"ק רבי אברהם יהושע השיל זיע"א מאפטא. בריש פרשתו.

³ על הפסוק (אסתר, ב' - א'), "אחר הדברים האלה, כִּשְׁף חַמַּת הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ",

דרשו רבותינו ז"ל במדרש (אסתר רבה, פרשה ה', ב):

"אמר רבי איבו בשם רבי יוסי בן זמרא, כל מקום שנאמר 'אחר' - סמוך, 'אחר' - מופלג,

ורבנן משום רבי יוסי בן זמרא, כל מקום שנאמר 'אחר' - סמוך, 'אחר' - מופלג".

וכ"ה בבראשית רבה (פרשה מד', ה):

"רבי יודן אמר, בכל מקום שנאמר 'אחר' - סמוך, 'אחר' - מופלג,

ורב הונא אמר, בכל מקום שנאמר 'אחר' - סמוך, 'אחר' - מופלג".

וימותו, רוצה לומר, אף שהרגישו בעצמם שנשמותיהם נדבקים בנועם העליון, והם מתים מענין זה, מכל מקום, לא נמנעו מלמסור נפשם ורוחם ונשמתם, ולא רצו לפרוד את עצמם מנעימות - חביבות - עריבות העליון⁴ .

ד. בהלכות תפילת שחרית של יום הכפורים (או"ח, סימן תרכא'), כתב השו"ע, וז"ל:

"מוציאין שני ספרים, בראשון קורים ששה - בפרשת אחרי מות, עד ויעש פאשר צנה ה' ,

ואם חל בשבת, קורים שבעה.

ומפטר קורא בשני בפנחס ויבשור לחדש,

ומפטר בישעיה ויאמר סלו סלו פנו דרך, עד פי ה' דברי."

ובטעם קריאת פרשת "אחרי מות" - פטירתם של נדב ואביהוא, ביום הכפורים, כתב ה"בית יוסף" (שם), וז"ל:

"לפי שכתוב עבודת היום",

והיינו, שמחמת ובפרשת "אחרי מות" - נאמרו בתורה דיני עבודת יום הכפורים, לפיכך, קוראים פרשה זו.

ברם, כתב ה"באר היטב"⁵, והביאוהו ה"מטה אפרים"⁶, וכן ה"משנה ברורה"⁷ , וז"ל:

"איתא בזוהר, כל מי שמצטער על מיתת בני אהרון, או מוריד דמעות עליהם -

מוחלין לו עונותיו -

ובניו אינם מתים בחייו,

⁴ בהמשך המאמר, יובאו דברי רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, מעין זה.

⁵ להגה"ק רבי יהודה אשכנזי זיע"א, רב ואב"ד טיקטין.

⁶ להגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות זיע"א, מברודי.

⁷ סק"ב.

והעיקר בזה, שעל ידי זה, יתן לב לשוב מעבירות שבידו -

אם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו אזובי הקירי⁸ ,"

והיינו, שמחמת ובפרשת "אחרי מות" - אנו מזכירים את פטירתם של בני אהרון, והדבר מעורר לצער ובכי, יכול האדם לשוב בתשובה.

ה. והנה, פנימיות עניין קריאת התורה ביום הכפורים, העוסקת בעניין פטירתם של בני אהרון,

הוא בדברי ה"זוהר הקדוש", ב-ב' מקומות, וכאשר יתבאר להלן:

א. בפרשתו, דף נו' ע"ב, כתב וז"ל:

"יתו פתחו ואמרו, בכל זמנא דצדיקנא מסתלקי מעלמא, דינא אסתלק מעלמא, ומיתתהון דצדיקנא מכפרת על חובי דרא,

ועל דא פרשתא דבני אהרון, ביומא דכפונרי קרינו לה, למחוי כפרה לחוביהון דישראל,

אמר קודשא בריך הוא, אתעסקו במיתתהון דצדיקנא אליו, ויתחשב לכו כאלו אתון מקרביו קרבניו בהאי יומא לכפרא עליכו,

דתגינן, כל זמנא דישראל יהון בגלותא, ולא יקרבו קרבניו בהאי יומא, ואינון תרין שעיריו לא יכליו לקרבא, והא להו דכרנא דתרי בני אהרון, ויתכפר עליהו.

דחכי אוליפנא, דכתיב (במדבר, ג' - ב'), 'ואלה שמות בני אהרון הכהנים וגו'. וכתוב, 'הבכר נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר',

ואלעזר ואיתמר מבעי ליה,

מהו אלעזר ואיתמר,

אלא, שקול הנה אביהוא פתרי אחוי, ונדב ככלהו.

ואית דמתני (לה אפכא), 'הבכר נדב' - דא בלחודוי, 'ואביהוא' - בלחודוי,

⁸ מועד קטן, כה' ע"ב.

וְכָל חַד אֶתְחַשֵּׁב בְּעֵינַיָּה, כְּתַרְוֵייהוּ -

כְּאַלְעָזָר וְאִיתְמָר,

אֲבָל נָדָב וְאַבְיָהוּא בְּלַחֲוֵייהוּ, שְׁקוּלִין הוּוּ לְקַבֵּל שְׁבַעֵין סְנֵהֲדָרִין, דְּהוּוּ מְשַׁמְשֵׁין
קָמִי מִשָּׂה,

וּבְגִין כֹּד, מִיִּתְתְּהוּן מִכְּפָרָא עַל יִשְׂרָאֵל,

וְעַל דָּא כְּתִיב, (וַיִּקְרָא, י" - ו'), 'וְאַחִיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכוּ אֶת הַשָּׂרְפָה.'

וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, 'הַבְּכֹר נָדָב', כְּלוֹמַר, הַחֹוּא, דְּכָל שְׁבַחָא וַיִּקְרָא דְלֵיהּ,

'נָדָב וְאַבְיָהוּא', עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, דְּהִנֵּי תַרְי, לֹא אֲשַׁתְּכַחוּ כְּוַתְיֵיהוּ בְּיִשְׂרָאֵל⁹."

⁹ ותרגום דבריו הקדושים:

"עוד פתחו ואמרו, בכל זמן שצדיקים מסתלקים מן העולם, הדין מסתלק מן העולם, ומיתת הצדיקים מכפרת
על חטאי הדור,

ולכן פרשת בני אהרן, קוראים אותה ביום הכפורים, שתהיה כפרה על חטאי ישראל,

אמר הקדוש ברוך הוא, התעסקו במיתת הצדיקים הללו, ויחשב לכם כאלו אתם מקריבים קרבנות ביום הזה
לכפר עליכם,

ששנינו, כל זמן שישראל יהיו בגלות ולא יקריבו קרבנות ביום הזה, ואת אותם שני שעירים לא יכולים
להקריב, יהיה להם זכרון של שני בני אהרן, ויתכפר עליהם.

שכך למדתי, שכתוב (במדבר, ג' - ב'), 'ואלה שמות בני אהרן הכהנים וגו'. וכתוב, 'הבכור נדב ואביהוא
אלעזר ואיתמר',

ואלעזר ואיתמר היה צריך להיות!

מה זה אלעזר ואיתמר?

אלא, שקול היה אביהוא כשני אחיו, ונדב כמו כלם.

ויש ששונים (את זה הפוך), 'הבכור נדב' - זה לבדו, ואביהוא - לבדו,

וכל אחד נחשב בעיניו כשניהם -

כמו אלעזר ואיתמר,

אבל נדב ואביהוא לבדם, שקולים היו כנגד שבעים סנהדרין, שהיו משמשים לפני משה,

ומשום כך מיתתם מכפרת על ישראל,

ב. בפרשתו, דף נו' ע"ב, כתב וז"ל:

"תאנא אמר רבי יוסי, בהאי יומא דכפורי, אתתקון למקרי פרשתא דא, לכפרא
לישראל בגלותא,

בגין דא, סדרא דיומא דא, הקא אתסדר, ובגין דמיתתהון דבני אהרן, מכפרא על
ישראל,

מכאן אוליפנא, כל ההוא בר נש דיסורי דמאריה אתגין עליה, כפרה דחובוי אינון,

וכל מאן דמצטער על יסוריהון דצדיקיא, מעבירין חובייהו דלהון מעלמא,

ועל דא ביומא דא, קורין, אחרי מות שני בני אהרן, דישמעון עמא, ויצטערו על
אבודהון דצדיקיא, ויתכפר להון חובייהו,

וכל דמצטער על אבודהון דצדיקיא, או אחית דמעין עליהו, קודשא בריך הוא
מכריז עליה ואומר (ישעיה, ו' - ז'), 'וסר עונך וחסאתך תכופרי -

ולא עוד, אלא דלא ימותון בנוי ביומוי,

ועליה כתיב (ישעיה, נג' - י'), 'יראה זרע יאריך ימים וגו' ¹⁰."

ועל זה כתוב, (ויקרא, י' - ו'), 'ואחייכם כל בית ישראל, יבכו את השרפה.'

ואמר רבי שמעון, 'הבכר נדב', כלומר, אותו שכל השבח והכבוד שלו,

'נדב ואביהוא', על אחת כמה וכמה, ששני אלה לא נמצאו כמותם בישראל.

¹⁰ תרגום דבריו הקדושים:

שנינו, אמר רבי יוסי, ביום הכפורים הזה, תקנו לקרא פרשה זו, לכפר על ישראל בגלות,

בשביל זה, סדר היום הזה, כאן הסתדר, ומשום שמיתת בני אהרן, מכפרת על ישראל.

מכאן למדנו, כל אותו בן אדם שיסורי רבונו באים עליו, כפרת חטאיו הם,

וכל מי שמצטער על יסורי הצדיקים, מעבירים חטאיהם מן העולם,

ועל כן ביום הזה, קוראים אחרי מות שני בני אהרן, שישמעו העם ויצטערו על אבדן הצדיקים, ויתכפרו להם
חטאיהם,

וכל מי שמצטער על אבדנם של הצדיקים, או מוריד עליהם דמעות, הקדוש ברוך הוא מכריז עליו ואומר
(ישעיה, ו' - ז'), 'וסר עונך וחסאתך תכפר' -

ולאור האמור, ידועה ומפורסמת בזה, קושייתו של מו"ר מרנא ר' חיים ליב הלוי שמולאביץ זיע"א¹¹, וז"ל:

"ויש להתבונן, איך יכול אדם להצטער ולבכות, על דבר שאירע לפני אלפי שנים".

ולחידוד השאלה, נביא בזה, מדבריו של מרנא הגראי"ל שטינמן זיע"א¹²:

"חז"ל, לומדים מן הכתובים¹³, שמיתת צדיקים מכפרת,

ומדוע, אין אנו יודעים את טעמי התורה,

אך מסתבר לומר, שזה מכיוון שמיתת צדיקים גורמת צער לבני אדם, המצירים על אובדן הצדיק, והצער הזה, יש בכוחו לכפר על העוונות",

והנה, כל דבריו הקדושים, מובנים וברורים, אך ורק בצדיק שהיה בדורינו, וזכינו להתחמם לאורו,

אך צדיקים שנפטרו לפני אלפי שנים, היאך נוכל להצטער עליהם.

ו. עוד יש לעיין, דהנה, ימים אלו של ימי העומר, אנו נוהגים בהם דינים מסויימים - אשר מביאים את האדם לצער, בעקבות פטירתם של תלמידי רבי עקיבא,

וכפי שפסק השו"ע (או"ח, סי' תצג, א' - ב'), וז"ל:

"נוהגים, שלא לשא אשה בין פסח לעצרת, עד ל'ג לעמר,

ולא עוד, אלא שלא ימותו בניו ב'מיו,

ועליו כתוב (ישעיה, נג' - י'), 'רָאָה זָרַע יִאֲרִיךְ יָמִים' וגו'."

¹¹ בספרו "שיחות מוסר", מאמר סה', עמוד רעז'ח'.

¹² הובא בספר "בית אמי", פרק מב', עמוד 650,

הספד על הרבנית בת שבע אסתר קניבסקי ע"ה.

¹³ מדרש תנחומא (פרשתן, ז').

"אמר רבי אבא בר אבינא, מפני מה נסקכה מיתת מרים - לפרשת אפר הפרה,

אלא, ללמד, שקשם שאפר הפרה מכפרת, אף מיתת מרים מכפרת".

מפני, שפאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא ...

נוהגים, שלא להסתפר עד ל"ג לעומר,

שאומרים, שאז פסקו מלמות".

וכעין שאלתינו על מיתת בני אהרון, עלינו לשאול גם בזה :

מה שייך להתאבל ולהצטער, על דבר שלכאורה אינו קרוב אלינו.

ז. ידועה המימרה של בן עזאי (בכורות, נח' ע"א) :

"בן עזאי אומר, כל חכמי ישראל דומין עלי כקליפת השום -

חוץ מן הקרח הזה ¹⁴."

ובכל זאת, מצינו בגמרא (חולין, עא' ע"א) :

"ובלשון הזה אמר לי, חבל על בן עזאי - שלא שימש את רבי ישמעאל",

וביאר רש"י (שם, ע' ע"ב), וז"ל :

" 'חבל על בן עזאי' - הפסד וחבלה היא בעולם,

תלמיד ותיק כמותי, אני בן עזאי, שלא שמשתי את ר' ישמעאל,

כל חבלה שבש"ס, לשון חבלה והפסד הוא."

ולפי זה, ביאר מו"ר מרנא ר' חיים ליב הלוי שמולאביץ זיע"א :

כשאדם מחמיץ הזדמנות, להתעלות ולהחכים,

לא רק לעצמו הפסיד -

אלא, הפסד וחבלה הוא בעולם -

העולם כולו, נחבל ונפסד על ידו.

והנה, אותם הדברים, "חבל על בן עזאי", נאמרו על כל התנאים הקדושים, כולל

רבי ישמעאל,

¹⁴ הוא רבי עקיבא.

משום שהיו כולם בעיניו, "כקליפת השום".

ובכל זאת, הרגיש בן עזאי, "הפסד וחבלה בעולם".

והטעם לכך:

כיוון שהאדם הגדול, הוא צינור והשפעה מן השמים,

ופעמים, שגם הגדולים כמותו, שואבים את גדלותם מכוחו,

וכשנסתלק אותו הצדיק מן העולם, נסתם צינור השפעתו -

וממילא, חכמי דורו שהיו יונקים ממנו, איבדו את כל חכמתם ומעלתם.

והוא מאמרו של בן עזאי:

אם הייתי משמש את רבי ישמעאל, הייתי מתעלה בעוד מדרגות,

וממילא, שאר חכמי ישראל, השואבים את כוחם ממני, היו עולים ומתעלים עוד

ועוד,

וממילא, כשנסתלק רבי ישמעאל מן העולם, ויותר אי אפשר לשמשו -

נקרא הדבר "הפסד וחבלה בעולם".

ומעתה, נבין היטב, היאך אנו יכולים להוריד דמעות, ולהצטער על פטירתם של

נדב ואביהוא:

כיוון, שהעולם כולו, נחבל ונפסד בחסרונם,

ורישומו של אותו חבלה והפסד, קיים בעולם, אף לאחר אלפי שנים מזמן

פטירתם,

ועל אותו חיסרון והפסד, עלינו להצטער ולבכות,

וממילא, כשהאדם מרגיש בחיסרון, זוכה לשכר עצום מן השמים.

והוא הטעם, שאנו נוהגים אבילות, על פטירתם של תלמידי רבי עקיבא, הגם

שהדבר אינו קרוב אלינו:

כד' אלף תלמידים, היו לו לרבי עקיבא,

כד' אלף תלמידים, שבמידה והיו נסמכים להוראה, הם היו כד' אלף תַּנְאִים,

ובמידה וכל אחד מהם, היה מחדש רק מימרא אחת בש"ס, היינו זוכים לעוד כד' אלף מימרות בש"ס -

אשר היו מסתעפים, למאות אלפי ספרי חידושי התורה, שנתחדשו ונתבארו בכל הדורות.

ח. במסכת ברכות (סא' ע"ב), הביאה הגמרא את עניין פטירתו של רבי עקיבא, וכדלהלן:

"בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה, זמן ק"ש היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים.

אמרו לו תלמידיו, רבינו עד כאן.

אמר להם - כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נשמתך. אמרתי, מתי יבא לידי ואקיימנו. ועכשיו שבא לידי, לא אקיימנו.

היה מאריך ב'אחד' - עד שיצתה נשמתו באחד.

יצתה בת קול ואמרה, אשריך ר"ע, שיצאה נשמתך באחד".

ברם, יש להקשות בזה:

היאך דיבר רבי עקיבא עם תלמידיו בתוך אמירת קריאת שמע,

והרי, אסור בשעה זו להיות בהיסח הדעת כלל ועיקר,

ויעויין מה שכתב בזה רבינו הרי"ח הטוב זיע"א (בספרו הקדוש "בן יהודע", סא' ע"ב), וז"ל:

"אך ידוע, שהוא נחבש באלול - ונפטר ביוה"כ,

ומעת אשר נחבש, עד יוה"כ, היה נידון כל יום לפני אותו רשע,

ובכל יום סורקין בשרו, ובעת שסורקין - היה מקבל מלכות שמים בפסוק שמע ישראל,

כי כל יום חושב שהיום ימות מרוב הצער.

ובאותם הימים, דברו עמו תלמידיו שהיו באים אצלו - ועומדים במקום שהוא נידון,

אבל ביוה"כ שבו נפטר - באמת לא באו תלמידיו, כי יום עבודה הוא.

ואפילו רבי יהושע הגרסי, שהיה משמשו בקבע בכל יום, להביא לו אכילה - לא בא ביוה"כ,

כי רבי עקיבה היה ג"כ בתענית, ואינו צריך לו.

אך אותו היום נפטר - שיצאה נפשו באחד, והחזירו אותו לבית האסורין,

וגזרו, שלא יוכל לבא אחר לקחת אותו לקוברו - עד שבא אליהו זכור לטוב, וגילה הדבר לרבי יהושע הגרסי, והלכו שניהם לבית האסורים, ומאת ה' היה שנפלה תרדמה על כולם, ונכנס רבי יהושע ונטלו על כתפו ולא הקיצו,

והלך אליהו זכור לטוב עמו, כל היום וכל הלילה - עד שבאותה הלילה הגיעו לעיר טבריה, ועלו על ההר ונפתחה מערה לפניהם, וראו שם מטה ושלחן ומנורה - מעשה ידי שמים,

ושמו את רבי עקיבה על המטה ויצאו,

ותכף נסתמת המערה בידי שמים - ולא נשארה אלא רק מערה החיצונה פתוחה, אשר עתה העולם נכנסים בה".

והדבר צריך ביאור רב:

היאך יכול היה רבי עקיבא, לעמוד בייסורים קשים ומרים אלו, ובד בבד, להיות כל כך חבוק ודבוק בהבורא ית"ש.

ט. כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א (ויקרא, טז - א')¹⁵, וז"ל:

"יִאֶמַר עַל זֶה הַדֶּרֶךְ 'אַחֲרֵי מוֹתִי וְגו',

דְּבַר ה' לְמֹשֶׁה דֶּרֶךְ מִיתַתְּנִי, שֶׁהִיתָה עַל זֶה הַדֶּרֶךְ,

¹⁵ עיין מה שכתבנו, בהערה 4.

'בְּקִרְבָּתְךָ לְפָנַי ה' - פִּירוּשׁ, שֶׁנִּתְקַרְבוּ לִפְנֵי אֵוֹר הָעֵלְיוֹן, בְּחִיבַת הַקּוֹדֶשׁ, וּבִזְהָ מֵתוּ,

וְהוּא סוּד הַנְּשִׁיקָה, שְׁבָה מֵתִים הַצַּדִּיקִים,

וְהֵנָּה, הֵם שׁוֹיִם לְמִיתַת כָּל הַצַּדִּיקִים, אֲלֵא, שֶׁהַפֶּרֶשׁ הוּא -

שֶׁהַצַּדִּיקִים, הַנְּשִׁיקָה מֵתְקַרְבֵת לָהֶם -

וְאֵלוֹ הֵם, נִתְקַרְבוּ לָהּ,

וְהוּא אֹמְרוֹ 'בְּקִרְבָּתְךָ לְפָנַי ה' , וְאֹמְרוֹ 'וַיָּמָתוּ' בְּתוֹסֵפוֹת וְא"ו -

רְמֵז הַכְּתוּב, הַפְּלֵאת חִיבַת הַצַּדִּיקִים,

שֶׁהֵגֵם שֶׁהוּא מְרַגְּשִׁים בְּמִיתַתָם, לֹא נִמְנְעוּ, מִקְרָב לְדַבִּיקוֹת נְעִימוֹת - עֲרִיבוֹת -

יְדִידוֹת - חֲבִיבוֹת - חֲשִׁיקוֹת - מֵתִיקוֹת, עַד כְּלוֹת נַפְשוֹתָם מֵהֵם, וְהֵבֵן.

וּבְחִינָה זֹ, אֵין מַכִּיר אִיכוֹתָהּ, וְהִיא מוֹשֵׁלֶת הַהַכְרָה, לֹא מִפִּי מִיֵּן הָאֲנוּשִׁי, וְלֹא

מִפִּי כְּתָבוֹ, וְלֹא תוֹשֵׁג בְּהַשְׁעָרוֹת מוֹשְׁכֵל הַגֶּשֶׁם ...

וּלְפַעֲמִים תִּמְאַסְהוּ הַנֶּפֶשׁ, וְתִרְיָבְהוּ מְרִיבָה גְדוֹלָה".

וּלְדַבְּרוֹ הַקְּדוּשִׁים, אֲפֶשֶׁר לְבָאֵר, דֵּהוּא הַדִּין בְּעֵנִיִּין מִיתַתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא :

רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא הִרְגִישׁ בְּמִיתַתוֹ, מְרֹב דְּבִיקוֹתוֹ בְּהַקְב"ה -

כַּנְדָּב וְאֲבִיהוּא, שֶׁהִתְקַרְבוּ הֵם אֶל הַנְּשִׁיקָה, וְלֹא לְהִיפֹךְ.

וּלְפִיכֵךְ, זָכָה רַבִּי עֲקִיבָא, וּנְפֹטֵר בְּיוֹם הַכְּפוּרִים,

יוֹם אֲשֶׁר בּוֹ מְזַכְּרִים אֶת מִיתַת בְּנֵי אֶהְרֹן,

יוֹם אֲשֶׁר בּוֹ מְזַכְּרִים אֶת עֲבוּדַת הַכֶּהֵן הַגְּדוֹל, בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, כַּמְלֵאךְ מִשְׁרַת לִפְנֵי

ה'.

בְּסִפְרֵי "אוֹר" ¹⁶ זְרוּעֵי (חֶלֶק א', אֶלְפָא בֵּיתָא, סִימָן א') כְּתָב, וְז"ל :

¹⁶ לְרַבִּינוּ יִצְחָק בֶּן מִשָּׁה מוּוִינָה, הַמְּכֹנָה - רַבִּי יִצְחָק אֹר זְרוּעֵי,

תְּלִמִּידֵם שֶׁל:

"קראתי בשם זה החיבור - אני המחבר יצחק בר' משה נב"ה,
מפני חבה יתירה, שמצאתי בזה המקרא (תהילים, צז' - יא'), 'אור זרוע לצדיק
ולישרי לב שמחה' -
סופי תיבות ר' עקיבה, ונכתב בפירוש ולא ברמז.
**ורי"ש במילוי, היינו רב"י, כי ש' - בא"ת ב"ש - ב'.
ומפני החיבה גדולה, שהאיר הקדוש ברוך הוא את עיני, שמצאתי את שמו נכתב**
בזה המקרא 'אור זרוע' -
למדתי מכאן, שיש לכתוב ר' עקיבה בה"א ולא באל"ף.
אשריך ר' עקיבה, שכתבך דוד המלך בנבואה בספרו. ואשריך, שהראה הקדוש
ברוך הוא תורתך למשה רבינו".
והנה, מנהג עדות המזרח, שבליל יום הכיפורים - לאחר תפילת "כל נדרי", אומר
בעל ספר "כל נדרי", את פסוק "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה",
וכמו כן, מנהג בני אשכנז לומר פסוק זה - אך קודם אמירת תפילת "כל נדרי",
ובטעם הדבר, אפשר:
שמחמת שבערב יום הכפורים, אנו מתקדשים ומטהרים, ומכניעים את לבבינו,
ולובשים בגדי לבן בכדי להדמות למלאכים,
אנו מתחילים את ערב היום הקדוש, עם פסוק זה, הרומז לנו על רבי עקיבה,
בכדי להתחיל לעורר את עצמינו, על הדרגות שזכה להם, על ידי התבוננות
בפטירת נדב ואביהוא -
שאינם בהשגתינו כלל ועיקר,

ר' שמחה בן שמואל משפייר (שפיירא), ר' אברהם בן עזריאל, ר' אליעזר בן יואל הלוי (הראבי"ה), ר' יהודה
בן יצחק מסר לאון מפריז, ר' שמשון מקוצי, ר' יהודה החסיד, ר' יעקב בן יצחק הלבן מפראג, ר' יעקב בן מאיר
מפרובינס,

ורבו של המהר"ם מרוטנבורג.

כך, שהדבר יושלם ביום הקדוש, בקריאת פרשת "אחרי מות", פטירתם של נדב ואביהוא עצמם, שזכו לדרגות גדולות אלו.

וממילא, יובן היאך אפשר להתעורר לבכי בקריאת פטירתם של הצדיקים נדב ואביהוא, ובהזכרת פטירתו של רבי עקיבא:

כי כאשר אנו מתבוננים באותם צדיקים, קדושי עליון,

אשר זכו להפשיט מעל עצמם את כל גשמיותם,

ונפשם התעלתה אך ורק למען ה' יתברך,

ובפרט רבי עקיבא, שזכה להידבק בדרכם, ויצאה נשמתו מתוך ייסורים קשים ומרים, וסבל הכל -

מחמת שניתק את כל הגשמיות מעל עצמו,

מה שאנו בעוונותינו לא זכינו ...

ועל כך, באמת ראוי לבכות.

וּלְפִי זֶה, נוכל להבין, את הפסוק (ישעיה, נו' - א'), "הַצַּדִּיק אֶבֶד, וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב, וְאִנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאִין מִבֵּין, כִּי מִפְּנֵי הַרְעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק",

"הַצַּדִּיק אֶבֶד", רק כאשר - "אין איש שם על לב",

אך כאשר אנו שמים על ליבינו, ומתבוננים היטב במעשיו של הצדיק, אינו נאבד מאיתנו - כי אם גופו.

וממילא, "מיתת צדיקים מכפרת", כי על ידי התבוננות במעשיהם, אנו מעוררים שינוי בעצמינו,

ואם כן, לא נלקח הצדיק בחינם, אלא, לכפרה על הכלל.

יזכינו ה' יתברך, להתבונן במעשיהם של הצדיקים, ובדרכם. ובכך, ניטיב ונשנה את דרכינו ומעשינו,

ואזי, יסיר מאיתנו הקב"ה, את "חרון אפו", וירחם עלינו, ויגאלינו גאולת עולמים, במהרה בימינו, אמן.